

INHOUDSOPGAVE

ALGEMEEN DEEL

1

1. Aanleiding en doelstelling
2. Vervolgrapportage
3. Bezoekprogramma
4. Afzonderlijke rapportage
5. Inhoud van rapportage
6. Hoe verder?

BIJZONDER DEEL: SINT MAARTEN

6

1. Enkele algemene bevindingen vooraf 6
2. Bevindingen per bezochte plaats van detentie 9
- 2.1 Politiecellen 9

- 2.1.1 Inleidende opmerkingen
- 2.1.2 Detenteomstandigheden Philipsburg
- 2.1.3 Mishandeling en waarborgen tegen mishandeling
- 2.1.4 Conclusie politiecellen

2.2 Penitentiaire inrichtingen

14

Pointe Blanche

14

- 2.2.1 Inleidende opmerkingen
- 2.2.2 Detentieomstandigheden
- 2.2.3 Regime
- 2.2.4 Personeel
- 2.2.5 Medische zorg

Simpson Bay

16

- 2.2.6 Inleidende opmerkingen
- 2.2.7 Detentieomstandigheden
- 2.2.8 Regime
- 2.2.9 Personeel
- 2.2.10 Medische zorg

2.2.11 Conclusie penitentiaire inrichtingen

2.3 Verslavingszorg

20

2.3.1 Bevindingen bezoek Turning Point

2.3.2 Conclusie Turning Point

2.4 Samengevat: de voornaamste bevindingen op een rij

21

Appendix I Lijst van geïnterviewde personen

23

Appendix II Lijst van bezochte plaatsen van detentie

24

1. Aanleiding en doelstelling

2. Vervolgrapportage

4 De rapporten naar aanleiding van de vier eerdere bezoeken zijn openbaar gemaakt, zie *Kamerstukken II* 2008/09, 31700 IV, nr. 34; *Kamerstukken II* 2008/09, 31568, nr. 52; *Kamerstukken II* 2009/10, 31568, nr. 76; en *Kamerstukken II* 2011/12, 31568, nr. 99.

ligheid en Justitie van Nederland is geen verzoek tot rapportage bij ons binnen gekomen. Gelet op de ontwikkelingen op de BES achten wij het overigens ook niet opportuun ons onderzoek aldaar voort te zetten. In de vierde rapportage werd aanzienlijke vooruitgang geconstateerd en voorts ligt het voor de hand dat, omdat de BES openbare lichamen van Nederland vormen, Nederlandse instanties zoals de Inspectie voor Veiligheid en Justitie ook aldaar worden ingezet. Een en ander betekent dat in 2013 drie bijzondere delen van het rapport verschijnen en wel over Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

Het in 2011 door het CPT aangekondigde bezoek aan het Koninkrijk der Nederlanden heeft plaatsgevonden, maar het deel van het Koninkrijk overzee is niet door het CPT bezocht.⁵ Een inschatting over een volgend regulier bezoek is niet te geven, maar een ad hoc bezoek is niet uit te sluiten. Daarom is bij gelegenheid van ons bezoek in 2013 waar nodig opnieuw uitleg gegeven over de taak en betekenis van het CPT en benadrukt dat loyale medewerking aan het eventuele onderzoek van het CPT van grote betekenis is. Voorts hebben we erop gewezen dat het nuttig is om in verband met de mogelijke komst van het CPT voorbereidingen te treffen door documentatiemateriaal te verzamelen en geordend aan te bieden. Denk onder meer aan een korpsorder voor de politie, de huisregels van een gevangenis, jaarverslagen van de commissies van toezicht en uitspraken van de rechters over de tenuitvoerlegging van vrijheidsbeneming (zowel Gemeenschappelijk Hof als beklagcommissie uit de commissie van toezicht).

De opzet van deze vijfde vervolgrapportage is enigszins anders dan van de voorgaande rapportages. Na de nulmeting in de eerste rapportages bouwden de tweede, derde en vierde rapportages daarop en steeds ook op de voorgaande rapportages voort. Nu is er echter gekozen voor het opmaken van een stand van zaken in vergelijking tot de bevindingen van het CPT in 2007 dan wel de nulmeting in 2008. Daarmee staat de vraag centraal wat er nu sinds 2007/2008 is bereikt. Tussentijdse verbeteringen die niet hebben standgehouden, zijn daarmee volledig uit beeld verdwenen. Dat is wellicht teleurstellend voor degenen die bij dergelijke verbeteringen een groot aandeel hebben gehad, maar vanuit het perspectief van het CPT zijn dergelijke verbeteringen niet relevant. Overigens kan bij nauwkeurige vergelijking van de verschillende rapportages uiteraard wel een beeld van deze tijdelijke verbeteringen worden gekregen.

3. Bezoekprogramma

Het bezoek vond plaats in de periode van 17 tot en met 25 januari 2013. Het bezoek is geheel volgens de planning verlopen. Dat is ten eerste te danken aan de inzet van de (plv.) directeuren en medewerkers van de kabinetten van de opdrachtgevende Gouverneurs, die ook dit keer vanuit het kabinet van Gouverneur van Curaçao werden gecoördineerd en in de tweede plaats aan de bereidwillige medewerking van alle bezochte personen en instanties. Hier past een woord van dank voor die medewerking. Het bleek in de praktijk mogelijk een niet gepland bezoek aan een instelling aan het programma toe te voegen. Dit bleef gelet op het behoorlijk vol geplande programma beperkt tot een enkele instelling. Overigens illustreert een dergelijk toegevoegd bezoek enerzijds de bereidwilligheid tot medewerking en anderzijds dat er ook na vijf bezoeken in de toch relatief kleine landen altijd nog weer plaatsen blijken te zijn waar een vorm van vrijheidsbeneming of vrijheidsbeperking plaatsvindt. Dit keer is tevoren om relevante informatie gevraagd. Aan dat verzoek is door enkele personen en instanties ook voldaan. Het onderzoek ter plaatse kon daarmee meer inhoud krijgen.

Tijdens het bezoek is gesproken met verschillende personen, werkzaam op het terrein van de vrijheidsbeneming. Twee overzichten, van de bezochte plaatsen van detentie en de geïnterviewde personen, zijn als **appendix I** en **appendix II** in het rapport opgenomen. Evenals bij vorige bezoeken heeft in de plaatsen van detentie vrijwel steeds direct contact met gedetineerden plaatsgevonden. Telkens is er naar gestreefd met drie á vier gedetineerden kort afzonderlijk te spreken en daarbij in een paar minuten (controle)vragen te stellen over verblijfsomstandigheden, over luchten, over geweldtoe-

⁵ CPT/Inf (2012) 19 en CPT/Inf (2012) 21, te raadplegen via www.cpt.coe.int; zie daarover J. de Lange, 'Het vijfde bezoek van het Europees comité ter voorkoming van foltering, onmenselijke en vernederende behandeling of bestraffing (CPT) aan Nederland', *NTM/NJCM-bull.* 2013(1), p. 33-48.

passing en over bejegening in het algemeen. Er werden ons hierbij geen voorwaarden gesteld door de aanwezige autoriteiten, die zich in dergelijke gevallen doorgaans buiten gehoorsafstand bevonden.

4. Afzonderlijke rapportage

Nu het gaat om drie verschillende landen met eigen verantwoordelijkheid voor regelgeving en (beleids)uitvoering op het terrein van de rechtshandhaving, wordt als gezegd afzonderlijk aan de verantwoordelijke opdrachtgevers gerapporteerd. Het volledige verslag bestaat daarom naast dit algemene deel uit een bijzonder deel per land. In elk deel zal, na enkele inleidende bevindingen, per bezochte detentie-inrichting een weergave van de feiten plaatsvinden en worden uiteengezet of van vooruitgang sprake is. Daarbij zal telkens aansluiting worden gezocht bij de aanbevelingen van het CPT uit 2007. Daar waar bezochte inrichtingen aan de orde zijn die in 2007 *niet* door het CPT zijn bezocht, zal in het verslag worden volstaan met een overzicht van de belangrijkste bevindingen daaromtrent.

5. Inhoud van de rapportage

Algemeen

Het zal duidelijk zijn dat de huidige rapportage onder meer een momentopname bevat van de toestand van de cellen en bejegening van arrestanten en andere gedetineerden in januari 2013. Niet uit te sluiten valt dat er na ons bezoek wijzigingen zijn doorgevoerd die meebrengen dat op het moment van verschijnen het rapport op één of meer bevindingen is achterhaald. Niet uitgesloten is immers dat de openbaarmaking van het rapport vele maanden na het bezoek plaatsvindt.

Feit en norm

De rapportage betreft vooral de uitvoeringspraktijk en beoogt primair feitelijk te omschrijven wat de algemene stand van zaken is met betrekking tot de (justitiële) vrijheidsbeneming. In de vorige rapportages hebben we ons nauwelijks gewaagd aan oordelen en (juridische) kwalificaties. De lezer werd steeds geacht aan de hand van de overwegingen uit het CPT-rapport en onze bevindingen vast te stellen wat de stand van zaken is. Voor deze aanpak was onder meer gekozen omdat moet worden opgepast dat de initiatieven die worden genomen en de aanzetten tot verbeteringen die bestaan niet te zeer worden doorkruist door onnodige discussie over het gebruik van termen en kwalificaties. In die zin beoogt de rapportage neutraal te zijn en de feiten voor zich te laten spreken. Wanneer de eerste vier rapportages nog eens in ogenschouw worden genomen, valt op dat het uitgangspunt van feitelijke bevindingen weliswaar is gehandhaafd, maar dat in de loop der tijd ook voor opvattingen, conclusies en oordelen in het rapport steeds meer plaats was. Tijdens ons bezoek in 2013 bleek dat die meer normatieve benadering werd gewaardeerd. Op die weg is in deze rapportage voortgegaan. Wij realiseren ons dat een nadeel van die normatieve benadering is en blijft dat de waardering voor de inzet en bezieling van betrokkenen gemakkelijk naar de achtergrond verschuift. Negatief gekleurde bevindingen mogen niet ertoe leiden dat de motivatie, inzet en het enthousiasme voor verbetering die wij bij medewerkers aantreffen in de kiem wordt gesmoord. In sommige gevallen ervaren we een bevinding dat geen sprake is van verbetering aan de ene kant en de constatering dat medewerkers hun uiterste best doen aan de andere kant als een groot dilemma. Er zit gelet op de doelstelling van deze rapportage echter weinig anders op dan de nogal eens somber stemmende bevindingen zonder terughoudendheid te presenteren.

Algemene bevindingen voor de drie landen

In de vierde rapportage uit 2011 constateerden we dat de herziening van de staatkundige structuur voor Curaçao en Sint Maarten van invloed is geweest op de noodzakelijke verbetering van de detentiesituatie. Er was sprake van stilstand van feitelijke ontwikkelingen. Als steeds waren er wel plannen te over. Thans maken we de balans sinds 2007/2008 op. Als we afzien van differentiatie per land dan ontstaat het volgende globale beeld. Er is een aantal verbeteringen gerealiseerd. Zonder volledigheid te pretenderen (zie daarvoor het bijzonder deel) valt te wijzen op de nieuwbouw van de politiecellen en een gebouw voor vreemdelingenbewaring op Sint Maarten; te Curaçao op de opgeknapte cellen in Barber, de renovatie van de vreemdelingenbarakken en de nieuwbouw van een arbeidscomplex in het SDKK/Bon Futuro; en voor Aruba op de sluiting van het Centro Dakota en de ingebruikneming van een gerenoveerd cellencomplex voor verslavingszorg. Voorts kan worden gewezen op de afname van

klachten over mishandeling bij aanhouding en het beter realiseren van zogenaamde luchtmomenten in de politiecellen. Ook de hygiëne is verbeterd.

Een structureel probleem is echter dat verbeteringen doorgaans slechts tijdelijk van aard zijn of worden overschaduwd door achteruitgang op andere terreinen. Illustratief is dat de op Sint Maarten nieuw gebouwde en op zich zelf voor vreemdelingendetentie geschikte faciliteit te Simpson Bay thans wordt gebruikt als gevangenis en huis van bewaring, voor welk doel het volstrekt ongeschikt is en waardoor het volledig verloedert. Op Curaçao is het eveneens nieuw gebouwde en goed geoutilleerd arbeidsgebouw bij de gevangenis buiten gebruik, omdat niet is voorzien in instructie bij de arbeid (werkmeesters). Op het terrein van personeel en activiteiten geldt meer algemeen dat door de jaren heen wel verschillende initiatieven zijn genomen, maar thans kan worden geconcludeerd dat verbeteringen geen stand hebben gehouden. In alle voorgaande rapportages zijn ten aanzien van deze verschillende onderwerpen grote zorgen uitgesproken over de gevangenis te Curaçao en er is geen reden om thans anders te oordelen. Ook de toestand in de gevangnissen van Aruba en Sint Maarten is de laatste jaren bepaald niet verbeterd en daarom eveneens zeer zorgelijk. Wij verwijzen voor details naar de deelrapporten en volstaan hier met de algemene constatering dat deze drie gevangnissen niet in staat zijn aan gedetineerden een dagprogramma te bieden, dat het personeel slechts bewaakt en veelal niet in staat is aan bejegening inhoud te geven, dat de gebouwen grote manco's vertonen en dat de inrichtingen veelal niet zo zijn georganiseerd dat zij in staat zijn aan gedetineerden en personeel elementaire veiligheid te garanderen.

Als doelstelling is hierboven (2) *geformuleerd* het nauwlettend toezien op het implementeren van zodanige maatregelen in het gevangeniswezen door de landen, dat de geconstateerde problemen worden opgelost en hierover (half)jaarlijks te rapporteren. Vastgesteld moet worden dat er niet zodanige maatregelen zijn genomen dat de geconstateerde problemen zijn opgelost. De conclusie is onontkoombaar dat een mogelijk bezoek van het CPT in 2013 of 2014 een waslijst aan tekortkomingen zal opleveren. Sinds 2007/2008 is er te weinig sprake van structurele verbetering. Er is daarom ook een reëel risico dat het CPT gebruik zal maken van zijn bevoegdheid als bedoeld in artikel 8, vijfde lid, van het Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling ('immediate observations').

Overdreven eisen?

Bij dit alles rijst de vraag of de Europese eisen die aan het Koninkrijk overzee worden gesteld niet te hoog zijn? Op dit thema is tijdens onze bezoeken regelmatig gevarieerd. Bedacht dient hier allereerst te worden dat de CPT-eisen ook gelden voor de Europese landen die in een ander ontwikkelingsstadium verkeren dan het Europese deel van het Koninkrijk, zoals Moldavië en Oekraïne. Bovendien moet niet uit het oog worden verloren dat toetsing aan de EVRM-normen niet louter statisch, maar in zekere zin dynamisch is. Het CPT zal dus de bijzondere omstandigheden (mate van ontwikkeling, cultuur, welvaartsniveau etc.) niet volledig buiten beschouwing laten. Daar komt nog bij dat het niet om specifieke Europese normen gaat, maar om normen met een mondiaal karakter. Ook in het kader van de Verenigde Naties is er namelijk een vorm van toezicht op vergelijkbare regels. Te wijzen valt op het Facultatief Protocol bij het VN-verdrag tegen foltering (Optional Protocol to the UN-Convention Against Torture, afgekort tot OPCAT).⁶ Elke staat die partij is bij de OPCAT moet een onafhankelijk nationaal preventiemechanisme aanwijzen of oprichten, ter voorkoming van foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling op nationaal niveau. De verwachting is dat de nationale preventiemechanismen jaarlijks verslag doen van bevindingen aan het VN-Subcomité ter preventie van foltering in Genève.

Kan het anders?

Na vijf bezoeken hebben we grote aarzelingen of de drie landen op middellange termijn zelf in staat zullen zijn om hun detentiefaciliteiten zodanig in te richten dat er geen gevaar dreigt voor foltering, onmenselijke of vernederende behandeling. De drie landen claimen hun onafhankelijkheid, ook in hun onderlinge relatie, en Nederland is steeds terughoudender met (financiële) bijstand. Een gemeenschappelijke politieke wil van Nederland en de drie landen is voor vermindering van genoemd gevaar onontbeerlijk, maar ver weg. Financiële en personele bijstand op incidentele basis is gedurende de laatste

⁶ In werking getreden voor het gehele Koninkrijk der Nederlanden op 28 oktober 2010, zie *Trh.* 2010, 273.

decennia niet toereikend gebleken. Het komt aan op een structurele oplossing waarbij onvermijdelijk een leidende rol voor Nederland zal moeten zijn weggelegd. De recente ontwikkeling van een detentie-faciliteit op Bonaire leert dat een meer dan aanvaardbaar resultaat langs die weg weldegelijk mogelijk is.

6. Hoe verder?

Thans bezochten we voor de vijfde maal de inrichtingen in het Caribische gebied van het Koninkrijk. De vraag is aan de orde en behoeft uitdrukkelijk beantwoording of het zinvol is deze vorm van monitoring voort te zetten. De stimulans die er vanuit gaat, kent door tijdsverloop en herhaling beperkingen. Een louter signalerende functie is nuttig, maar kent ook een keerzijde. Niet ondenkbaar is dat wordt volstaan de signaleringen voor kennisgeving aan te nemen en intussen onverdroten het bestaan de voort te zetten.

Vooralsnog stellen we voor de monitorfunctie te behouden, ook al is het resultaat pover. Zonder enige vorm van toezicht en controle zal naar onze inschatting de aandacht voor de verbetering van de detentieomstandigheden in ieder geval kleiner worden. De vraag is dan of deze functie kan worden ingebed in plaatselijke structuren? Dat heeft onze voorkeur en lijkt goed inpasbaar in verband met de inwerkingtreding van het OPCAT. In onze vierde rapportage suggereerden we een rol voor de inmiddels functionerende Raad voor de Rechtshandhaving die een coördinerende en toezichthoudende functie kan vervullen. Naar verluidt is de Raad op korte termijn nog niet voldoende toegerust om deze taak op zich te nemen. Overigens vervult deze Raad geen rol voor Aruba, zodat voor Aruba naar andere modaliteiten moet worden gezocht. Een andere mogelijkheid is om de Nederlandse Inspectie Veiligheid en Justitie op basis van consensus te voorzien van een afdeling toezicht voor de instellingen in het Koninkrijk overzee, inclusief de politiecellen.

Welke keuze ook wordt gemaakt, het lijkt ons in ieder geval verstandig een tijdstip te markeren waarop structureel voorzien wordt in een vorm van toezicht en controle ingebed in de locale of regionale structuur. Als eerder zijn we graag bereid in een dakpanconstructie bij te dragen aan een goede overdracht van de monitoring.

BIJZONDER DEEL SINT MAARTEN

1. Enkele algemene bevindingen vooraf

* Na ons vorige bezoek is het complex voor vreemdelingenbewaring te Simpson Bay en een gedeelte van het politiecellencomplex te Philipsburg als huis van bewaring (HvB) in gebruik genomen. Over deze twee plaatsen voor detentie wordt hieronder afzonderlijk gerapporteerd, maar enkele algemene opmerkingen worden hier al gemaakt.

Het complex te Simpson Bay is bedoeld en ingericht voor de kortdurende detentie van vreemdelingen. In verband met de geplande verbouwing van Pointe Blanche zouden slechts tijdelijk strafrechtelijk gedetineerden naar dit complex worden overgebracht. Intussen wordt het complex met onder meer twee slaapzalen met minimaal vijftien plaatsen permanent voor strafrechtelijke detentie ingezet. Het politiecellencomplex te Philipsburg is thans gedeeltelijk als HvB aangemerkt. Niet duidelijk is geworden welke cellen exact de HvB-status hebben. Wat activiteiten en andere detentieomstandigheden betreft was er geen verschil tussen de politiecellen en de HvB-cellen. De aanwijzing van onbepaalde (politie)cellen tot cel van een huis van bewaring heeft veel weg van het louter plakken van een ander etiket. Vastgesteld kon voorts worden dat tijdens het bezoek in Philipsburg slechts twaalf plaatsen voor arrestanten beschikbaar waren.

* De aanwijzing van al dan niet nader bepaalde politiecellen tot huis van bewaring in Philipsburg heeft geresulteerd in *onduidelijkheid over de verdeling van taken en bevoegdheden* tussen de politie en de thans in Philipsburg werkzame doch onder het gezag van de directeur van Pointe Blanche functionerende bewaarders. Volgens de politie komt het erop neer dat het verhoor, de fouillering en de (medische) intake geschieden door de politie, waarop overdracht volgt waarna de bewaarders uit Pointe Blanche verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse verzorging, het voedsel, het contact met arts en advocaat etc. De in de politiecellen aanwezige bewaarders bleken echter met deze verdeling minder goed bekend, terwijl ook de commissie van toezicht niet of nauwelijks in staat bleek zicht te verschaffen op de verdeling van verantwoordelijkheden gedurende de eerste dagen arrestantendetentie. Over de verdeling van taken en bevoegdheden bestaan naar ons werd meegedeeld geen schriftelijke afspraken of besluiten, evenmin over de vraag welke cellen precies onder het HvB-regime vallen. In de praktijk bleek kortom niet altijd duidelijk wie op welk moment voor welke taken verantwoordelijk is.

De instelling van een HvB-regime in Simpson Bay en in gedeelten van het politiecellencomplex te Philipsburg heeft voorts onduidelijkheid met zich gebracht over de bevoegdheden van de commissie van toezicht. Naar de commissie zelf meent houdt het thans ook toezicht op de genoemde detentieplaatsen, maar waarop dit precies is gebaseerd kon niet worden meegedeeld.

* In 2011 werd in verband met de *structurele overbezetting van cellen* melding gemaakt van aanstaande ingebruikname van een appartementencomplex als plaats van detentie (210 plaatsen). In de volksmond wordt het complex aangeduid als 'The Box'. Thans valt ook de naam 'Justice Park' waarvan de locatie 'The Box' deel zou uitmaken. Mogelijk worden in het 'Justice Park' ook een nieuwe rechtbank en andere diensten ondergebracht. Overigens dient nog steeds overeenstemming met de eigenaar van 'The Box' tot stand te komen. Dat er van meer dan plannen sprake is, is ons niet gebleken, terwijl als kostenraming een bedrag van 100 miljoen Antilliaanse guldens (41 miljoen Euro) wordt genoemd.⁷

Ook tijdens dit bezoek hebben we erop gewezen dat het inrichten van een plaats van detentie voor 210 gedetineerden mogelijk eenvoudig te realiseren is, maar dat het handhaven van een behoorlijk niveau van bejegening in een dergelijke inrichting gelet op het reeds bestaande enorme personeelsprobleem in Pointe Blanche en Simpson Bay prioriteit verdient. Het louter denken in termen van uitbreiding en

⁷ Zie onder meer ook The Daily Herald van Sint Maarten van 24 januari 2013 en 13 februari 2013. Voorts ook de brief van minister van Binnenlandse Zaken van 19 november 2012, nr. 201200664832.

vernieuwing van gebouwelijke voorzieningen is ernstig te ontraden. Overigens doet dit niet af aan de noodzaak van een voorziening voor jeugdigen.

Enige wetenschappelijk onderhouwde prognose over de ontwikkeling van de behoefte aan detentiecapaciteit bleek niet beschikbaar. Inschattingen liepen uiteen. In het gesprek met de minister-president kwam naar voren dat in 2015 125 extra plaatsen nodig zijn, terwijl medewerkers van het Ministerie van Justitie verwachtten dat ten opzichte van 2009 de benodigde detentiecapaciteit juist zou (kunnen) gaan dalen. Een beleid dat een daling van de detentieratio tot inzet heeft ligt ons inziens nogal voor de hand gelet op de relatief hoge detentieratio op Sint Maarten.⁸ De verdere ontwikkeling van plannen voor nieuwe cellen in het 'Justice Park' dient slechts ter hand te worden genomen indien de noodzaak van die uitbreiding vast staat en wanneer tevens is voorzien in voldoende personeel.

* In verband met de capaciteitsproblematiek verdient de *voorwaardelijke invrijheidstelling (VI)* aandacht. Vastgesteld kon worden dat over het verlenen van VI onduidelijkheid bestond. In verschillende gesprekken werd te kennen gegeven dat thans in (sterk) verminderde mate VI wordt verleend, met name niet meer (vervroegd, na 1/3 van de straf) aan vreemdelingen. Dat laatste naar verluidt omdat de minister van Justitie het onwenselijk acht dat op de bijzondere voorwaarden gesteld aan uitgezette vreemdelingen geen toezicht kan worden gehouden. Meer algemeen gold naar verluidt het adagium 'do the crime, sit the time'. Uit inzage in gegevens van het Ministerie van Justitie blijkt dat de zeven in 2012 gedane verzoeken om vreemdelingenratie alle zijn toegewezen. Van de 32 VI-aanvragen uit 2012 zijn er zestien afgewezen, hetgeen overigens wel een verdubbeling is ten opzichte van 2011.

Ook over het plaatsvinden van *elektronisch toezicht (ET)* voorafgaand aan de voorwaardelijke invrijheidstelling kon tijdens dit bezoek geen eensluidend beeld worden verkregen. Gemeld wordt aan de ene kant dat iedere gedetineerde voor ET in aanmerking komt, tegelijkertijd wordt aangegeven dat elektronisch toezicht thans aanzienlijk minder dan voorheen of incidenteel daadwerkelijk wordt ingezet. In de documentatie van het Ministerie van Justitie staat vermeld dat zowel in 2011 als in 2012 ongeveer de helft van twintig aanvragen is toegewezen. Over zowel de VI als het elektronisch toezicht beslist de minister van Justitie.

* Een kritisch geluid dat zich in 2011 alle gebieden van de voormalige Nederlandse Antillen liet horen betrof de *wetenschap van het moment van de invrijheidstelling*. Niet in alle gevallen bleken gedetineerden – maar zelfs ook het Openbaar Ministerie als verantwoordelijke instantie voor de tenuitvoerlegging – op de hoogte te zijn van de expiratedatum en de datum van vervroegde invrijheidstelling. Het OM gaf tijdens dit bezoek aan over deze kwestie na 2011 geen klachten te hebben ontvangen. Klachten zijn ook ons niet meer ter ore gekomen.

* Tijdens dit bezoek is in verschillende gesprekken melding gemaakt van zogeheten *BAVPOL-agenten*. De afkorting BAVPOL staat voor: bijzondere ambtenaren van politie. Het betreft hier ambtenaren die na het volgen van een basisopleiding van drie maanden in verschillende functies worden ingezet. Precieze informatie over de inhoud en duur van de opleiding kon niet worden verstrekt. Ook van de juridische status van deze agenten kon geen adequaat beeld worden gekregen. Een groep van twintig deelnemers zou inmiddels de opleiding hebben afgerond, al werd aangegeven dat een (groot) deel daarvan problemen ondervond bij de medische keuring. Een aantal BAVPOL-agenten bleek in Pointe Blanche stage te hebben gelopen en zou daar naar verwachting ook in dienst te treden. BAVPOL-agenten zouden voorts worden ingezet in specifieke toezichtfuncties, bijvoorbeeld als grensbewaker of verkeerscontroleur. Ook werd melding gemaakt van het plan aan deze agenten algemene opsporingsbevoegdheden te verlenen, althans direct in de basispolitieopleiding te plaatsen. Het gevaar

⁸ 374 gevangenen per 100.000 inwoners, zie de World Prison Population List (9^e editie, medio 2011), geraadpleegd via www.idcr.org.uk/wp-content/uploads/2010/09/WPPL-9-22.pdf. Als de thans vastgestelde bezetting van Pointe Blanche, Simpson Bay en HvB-Philipsburg wordt samengenomen komt de ratio voor Sint Maarten uit op 450-500, waarmee het land zou behoren tot de top tien landen met de hoogste detentieratio ter wereld. Ter vergelijking: in 2011 was de detentieratio in Nederland 94 en in 2008 van de Nederlandse Antillen 319.

2. Bevindingen per bezochte plaats van detentie

2.1 Politiecellen

Tijdens ons verblijf op Sint Maarten is een bezoek gebracht aan het politiecellencomplex te Philipsburg. Het CPT heeft in 2007 dit complex niet bezocht. Ter vergelijking wordt het rapport uit 2008 tot uitgangspunt genomen.

2.1.1 Inleidende opmerkingen

* Het CPT stelt dat de periode onmiddellijk na de aanhouding en vóór de eerste verschijning van een arrestant voor een onafhankelijke rechter, het risico van intimidatie en onderdrukking van de arrestant en misbruik van dwangmiddelen door de autoriteiten het grootst is. Als gevolg daarvan dient de *duur van het verblijf in politiecellen* zo kort mogelijk te zijn. Het CPT doet de aanbeveling om het systeem van opsluiting in politiecellen (op de Nederlandse Antillen) te herzien, met het oog op het inkorten van de maximaal toelaatbare periode van opsluiting (paragraaf 9-10).⁹

Tijdens dit bezoek bleek de problematiek met betrekking tot de duur van het verblijf in politiecellen onverminderd een punt van zorg. De maximaal toelaatbare periode om arrestanten in een politiecel vast te houden is achttien dagen. Weliswaar gaven politieagenten aan dat arrestanten reeds na circa tien dagen voor een intake naar Pointe Blanche worden overgebracht, maar vanwege de capaciteitsproblematiek in Pointe Blanche is plaatsing aldaar niet steeds mogelijk. Terugplaatsing naar het HvB-gedcelte van het politiecellencomplex te Philipsburg en overplaatsing naar Simpson Bay komt voor. Bij terugplaatsing in een HvB-cel in het politiebureau is er in de praktijk geen enkel verschil met een eventuele terugplaatsing in een politiecel die de bestemming van HvB niet heeft. Formeel lijkt het probleem opgelost, omdat de arrestant nu in een HvB verblijft, maar materieel kan een dergelijke terugplaatsing niet door de beugel.

2.1.2 Detentieomstandigheden Philipsburg

* De in januari 2011 in gebruik genomen *nieuwe arrestantenvleugel* in het politiecellencomplex te Philipsburg is in het rapport van 2011 als in het oog springende veranderingesignaleerd. Deze nieuwe vleugel biedt ruimte aan 32 personen. Hoewel de lichtinval in de cellen beperkt is, is het voor de gedetineerden mogelijk om de dag- en nachtcyclus waar te nemen. Vanwege behoorlijke ventilatie is de temperatuur in het complex niet hoger dan de buitentemperatuur. Tien ruime cellen, bestemd voor het vasthouden van twee of drie personen, zijn voorzien van bedden, een eigen douche en een toilet. In een tweetal cellen is ruimte voor zes personen. Voor iedere gedetineerde is gedurende de nacht een matras beschikbaar. Het cellencomplex is voorts uitgerust met een eenvoudig camerasysteem, waarmee permanent toezicht kan worden uitgeoefend op het cellenblok. Het is daarmee niet mogelijk om in de cellen te kijken.

Tijdens ons bezoek bleek van één cel het deurslot kapot te zijn. Het belsysteem in de cellen functioneert, maar was in verschillende cellen niet meer bouwkundig intact. In één overigens niet in gebruik zijnde cel moest het belsignaal worden gegeven door twee stroomdraden met elkaar in contact te brengen. Vastgesteld kon worden dat de hygiënische omstandigheden in het politiecellencomplex goed op orde waren. Het cellenblok, de cellen en de luchtplaats maakten een zeer schone indruk. Tijdens ons bezoek waren in het cellencomplex drie bewaarders aanwezig. Gemeld werd dat een bezetting van drie personen ook beoogd en gebruikelijk is, zij het dat er na 17:00 uur veelal twee bewaarders aanwezig zijn. Naar verluidt komt het zelden voor dat slechts één bewaarder aanwezig is. In tegenstelling tot bezoeken voor 2011 werd ook dit keer geen melding gemaakt van vernielingen of gewelddadige incidenten tussen arrestanten onderling.

⁹ Deze en volgende paragraafverwijzingen grijpen terug op het CPT-rapport over de Nederlandse Antillen uit 2007.

Het *oude cellenblok* bleek zowel tijdens dit bezoek als in 2011 niet in gebruik te zijn. Vastgesteld kon worden dat in dit blok thans onder meer goederen worden opgeslagen. In zijn reactie op het rapport uit 2011 heeft de minister van Justitie evenwel aangegeven dat de oude politiecellen 'afhankelijk van de vraag of de uitbreiding met HvB Philipsburg en Simpson Bay voldoende zal zijn, tijdelijk ook als huis van bewaring worden aangewezen.'¹⁰ Tijdens dit bezoek is door het OM bevestigd dat de oude cellen in de periode tussen het bezoek in 2011 en dit bezoek inderdaad voor (arrestanten)detentie zijn gebruikt, maar dat die praktijk op last van de rechter-commissaris is gestaakt. Over het toekomstige gebruik van de oude politiecellen – die thans gelet op beperkte lichtinval, ventilatie en overige bouwkundige tekortkomingen terecht niet voor detentie worden ingezet – kon geen uitsluitend worden verkregen. Van de kant van het OM werd eraan gehecht te benadrukken dat de in het vorige rapport aan het OM toegeschreven opvatting dat de cellen in het oude deel van het cellencomplex van het politiebureau in voorkomend geval (als huis van bewaring) in gebruik zouden kunnen worden genomen niet anders dan op een misverstand kan berusten.¹¹

* Over de *bestemming van de cellen* in de nieuwbouw van het politiecellencomplex nog het volgende. Voor volwassenen en jeugdigen¹² zijn er zogenaamde politiecellen voor arrestanten en (bij langer verblijf) voor onveroordeelde volwassenen cellen met een HvB-status. Als politiecellen voor de arrestanten werden tijdens ons bezoek twee zespersoonscellen ingezet. Jeugdigen die onder het HvB-regime in de politiecellen te Philipsburg verblijven verkeren thans – naar wij hebben begrepen in navolging van een rechterlijke uitspraak – in twee afzonderlijke cellen. Het gaat om één cel voor minderjarige mannen en één cel voor minderjarige vrouwen, gesitueerd aan het uiteinde van het complex. Tijdens ons bezoek verbleven in de eerstgenoemde cel twee zeventienjarige jongens. Vanuit de jeugdcellen is er geen zicht op de cellen bestemd voor volwassenen. Tijdens ons bezoek waren er geen vreemdelingen gedetineerd in Philipsburg. Dit betekent overigens niet dat in het geheel geen vreemdelingen meer in politiecellen worden geplaatst.

* Over *activiteiten* kon in 2011 worden vastgesteld dat het arrestanten is toegestaan om leesmateriaal en spelletjes op hun cel aanwezig te hebben. Eenmaal per week mochten arrestanten die meer dan tien dagen in de politiecel verblijven – onder toezicht van een arrestantenverzorger – vijftien minuten (familie)bezoek te ontvangen.

Tijdens dit bezoek ontvingen wij geen aanwijzingen dat op dit punt veranderingen zijn opgetreden. Ook voor de gedetineerden die onder een HvB-regime in Philipsburg verblijven wordt niet structureel een dagprogramma georganiseerd. Wel is aangegeven dat de in Philipsburg onder een HvB-regime verkerende jeugdigen aldaar onderwijs ontvangen en – zelden vaker dan één of twee keer per week – naar Pointe Blanche worden overgebracht voor andere activiteiten. Door het OM wordt gemeld dat vanwege personeelstekort en het ontbreken van (veilige) vervoersmogelijkheden overbrenging naar Pointe Blanche voor de overige onder een HvB-regime verkerende gedetineerden in het geheel niet plaatsvindt. De kennelijke toegezegde overbrenging van gevangentransportwagens uit Nederland zou hierin volgens het Ministerie van Justitie verandering brengen.

* Het *luchten* van de gedetineerden vindt thans dagelijks plaats. Arrestanten mogen per dag twee maal een half uur luchten, gedetineerden onder het HvB-regime per dag twee maal een uur. Door verschillende gedetineerden werd ons bevestigd dat zij gedurende hun verblijf in het cellencomplex ook daadwerkelijk dagelijks hebben kunnen luchten. Ten opzichte van vorige jaren is dit een positieve ontwikkeling. In 2008 werd namelijk gemeld dat arrestanten slechts één keer per week mochten luchten.

¹⁰ Brief van 5 december 2011, *Kamerstukken II* 2011/2012, 31568, nr. 99 (Reactie regering Sint Maarten).

¹¹ Brief van 6 december 2011, *Kamerstukken II* 2011/2012, 31568, nr. 99 (Reactie OM Sint Maarten).

¹² Niet geheel duidelijk is ons geworden of de jeugdigen eerste in de algemeen arrestantencellen verblijven of niet. We gaan daar vooralsnog vanuit, ook al is niet totaal uitgesloten dat de jeugdige arrestant altijd onmiddellijk wordt opgenomen in een HvB-cel voor jeugdigen.

* Het zogeheten *driehoeksoverleg* tussen de officier van justitie, de korpschef en de toenmalige gezaghebber (thans de minister van Justitie) is in 2010 vermeld als ontwikkeling van grote betekenis. In dat overleg kwam de naleving van CPT-normering aan de orde en werden inspecties van de politiecellen verricht. In 2011 bleek echter dat de structurele aandacht voor detentieomstandigheden in het driehoeksoverleg volledig naar de achtergrond is gedrongen en geen inspecties van de politiecellen meer hebben plaatsgevonden.

Het overleg is kennelijk voor zover het de CPT-normering betreft verder in het slop geraakt. Tijdens het bezoek van 2013 is ons (enkel) van de zijde van het Ministerie van Justitie gezegd dat er nog wel eens overleg plaatsvindt en wel laatstelijk in december 2012. Het verdient aanbeveling het overleg opnieuw te structureren en de directeur van Pointe Blanche hierbij te betrekken.

2.1.3 Mishandeling en waarborgen tegen mishandeling

Het CPT heeft herhaaldelijk benadrukt dat gedurende de periode onmiddellijk na de vrijheidsberoving het risico op intimidatie en fysieke mishandeling het grootst is. Als gevolg hiervan heeft het CPT een aantal procedurele waarborgen ontwikkeld, teneinde dit risico tot een absoluut minimum te beperken. Het gaat daarbij onder meer om het recht op notificatie van de vrijheidsbeneming, het recht op informatieverstrekking aan de arrestant over het bestaan van zijn rechten, het recht op toegang tot een raadsman en een arts alsmede de aanwezigheid van een systeem van verslaglegging van relevante gegevens over het verblijf in politiecellen (paragraaf 24-27).

* Het CPT stelt voorop dat de rechten van de arrestant van weinig waarde zijn, indien personen die van hun vrijheid zijn beroofd niet op de hoogte worden gebracht van het bestaan van voornoemde rechten. Als gevolg daarvan beveelt het CPT aan personen die op het politiebureau worden vastgehouden uitdrukkelijk te *informer* over hun rechten (paragraaf 25).

Tijdens deze en vorige bezoeken aan Sint Maarten is er geen structurele aandacht van onze kant geweest voor dit onderwerp. Ons is overigens geen schriftelijk materiaal overhandigd waarin arrestanten op hun rechten worden gewezen. Van spontane klachten over de onduidelijkheid van hun positie hebben arrestanten overigens ook geen melding gemaakt.

* Een andere waarborg betreft het *recht op notificatie* (paragraaf 24). Personen die van hun vrijheid zijn beroofd dienen vanaf het moment van de vrijheidsbeneming in de gelegenheid te worden gesteld een familielid of een ander persoon naar keuze hiervan op de hoogte te stellen. Het CPT pleit ervoor dat het recht op notificatie uitdrukkelijk in een wettelijk bepaling is verankerd. Voorts dienen de omstandigheden voor inperking op notificatie eveneens een wettelijke grondslag te hebben.

Er zijn geen aanwijzingen dat op Sint Maarten detentie plaatsvindt zonder dat tenminste een familielid of vriend van de arrestant daarvan op de hoogte is. De schaal van het land is hierbij van betekenis.

* Een belangrijke fundamentele waarborg vormt de *toegang tot een raadsman* vanaf het vroegste moment van de vrijheidsbeneming. Volgens het CPT kan dit recht politiefunctionarissen weerhouden om (tijdens het verhoor) onaanvaardbare druk op de arrestanten uit te oefenen. Daarnaast wordt de raadsman in staat geacht om adequaat te reageren ingeval misstanden tijdens de vrijheidsbeneming plaatsvinden (paragraaf 25). Als gevolg van de Salduz-jurisprudentie van het EHRM en de Hoge Raad is rechtsbijstand voorafgaand aan het eerste verhoor ook in strafvorderlijk opzicht relevant geworden.

In het rapport van 2011 werdesignaleerd dat de toegang tot een raadsman moeizaam verloopt. Tijdens dit bezoek bleek niet dat zich op dit punt grote veranderingen hebben voorgedaan. Ondanks de bestaande piketregeling lukt het niet in alle gevallen om vóór het eerste politieverhoor de betrokken arrestant in contact te brengen met een advocaat. De voornaamste oorzaak hiervan zou liggen in het feit dat advocaten pas vergoeding voor rechtsbijstand ontvangen vanaf de fase van de invezekeringstelling. Dit probleem speelt ook op Aruba. Vastgesteld is dat gebruik wordt gemaakt van een standaardformulier, waarop is vermeld dat men van het recht op een raadsman geen gebruik wil maken.

* Een belangrijke waarborg betreft voorts de *toegang tot een arts* vanaf het vroegste moment van de vrijheidsbeneming.

* Een volgende waarborg betreft het systeem van *verslaglegging* van relevante gegevens omtrent het verblijf in politiecellen (paragraaf 27). In deze individuele zogeheten 'custody records' dienen onder meer gegevens geregistreerd te worden als: het tijdstip van binnenkomst op het politiebureau, het moment van de voorgeleiding voor de rechter-commissaris, de aanwezigheid van persoonlijke bezittingen, het tijdstip van het aanbieden van maaltijden, het tijdstip van het bezoek van een arts of de raadsman, het tijdstip en de duur van het verhoor en de verschijning ter terechtzitting.

* Genoemde waarborgen dienen ter voorkoming van *daadwerkelijke intimidatie en fysieke mishandeling* van gedetineerden door de politie. Tijdens dit bezoek ontvingen wij geen aanwijzingen dat tijdens aanhoudingen of verhoren excessief geweld wordt toepast. Thans vinden op verzoek van de korpschef en na beslissing door de P-G twee landsrechercheonderzoeken plaats naar geweldstoepassing door de politie. Een ander onderzoek is na het bezoek in 2011 reeds afgerond. De politie geeft aan dat circa vier maal zo veel onderzoeken door het eigen Bureau Interne Zaken (BIS) worden of zijn verricht. De indruk bestaat dat enkel bij de toepassing van geweld door middel van vuurwapens de korpschef een verzoek om onderzoek door de landsrecherche aan de P-G voorlegt. Het zou voor de hand liggen dat zowel het initiatief voor als de beslissingsbevoegdheid over de inzet van de landsrecherche dan wel het BIS bij het OM ligt. Over het personeel kan nog worden gemeld dat in 2012 een aanvang is genomen met periodieke externe visitatie van de politie, bijvoorbeeld op het terrein van de opsporing. De visitatie wordt onder meer uitgevoerd door Nederlandse experts. Circa twintig politieagenten uit Nederland maken thans deel uit van het plaatselijke korps.

Vergelijking van de huidige situatie met het CPT-rapport uit 2007 of een nadien verrichte nulmeting levert puntsgewijs de volgende bevindingen op.

- de verblijfsduur van arrestanten in politiecellen is in ieder geval in formele zin nog slechts incidenteel te lang;
- de nieuwe vleugel van het politiecellencomplex is in gebruik en in hygiënisch opzicht goed op orde;
- het is gedetineerden toegestaan leesmateriaal op cel te hebben en bezoek te ontvangen;
- de norm van een uur per dag luchten en bewegen in de buitenlucht wordt gehaald;
- scheiding van jeugdigen en volwassenen is gerealiseerd;

- gedetineerden hebben toegang tot medische verzorging.

De belangrijkste bevindingen over wat sinds 2007/2008 niet is gerealiseerd:

- ook na 2007 hebben vreemdelingen, soms voor langere duur, in de politiecellen verbleven;
- het belsysteem functioneert, maar is bouwkundig niet in elke cel intact;
- de toegang tot een raadsman verloopt te vaak moeizaam;
- het ontbreekt aan de mogelijkheid zinvolle activiteiten te verrichten;
- er vindt geen medische intake van arrestanten plaats;
- het registratiesysteem ACTPOL is volledig buiten gebruik; andersoortige registratie is zeer elementair.

De detentieomstandigheden in het politiecellencomplex te Philipsburg zijn vooral dankzij de nieuwbouw sinds 2007 op verschillende onderdelen verbeterd. Dat geldt in het bijzonder voor de hygiëne en het luchten. De aanwijzing van cellen als huis van bewaring betekent niet dat alleen door die statuswijziging van de cel bezwaren tegen lang verblijf in Philipsburg vervallen. Het gaat in de kern slechts om een formaliteit zonder materiële betekenis. De regelmatige overbrenging naar de gevangenis ten einde deel te nemen aan activiteiten wordt immers niet of nauwelijks gerealiseerd. Er is geen duidelijkheid over de vraag welke cellen op welk moment de status van HvB hebben. Daar komt bij dat de afbakening van taken en bevoegdheden van bewaarders enerzijds en politieambtenaren anderzijds niet helder is.

2.2 Penitentiaire inrichtingen (gevangenissen en huizen van bewaring)

A) Pointe Blanche

2.2.1 Inleidende opmerkingen

* De Pointe Blanche gevangenis op Sint Maarten maakte geen deel uit van de CPT-rapportage in 2007.¹³ In onze vorige rapporten is deze inrichting wel beschreven. De capaciteit van Pointe Blanche is 144 detentieplaatsen (134 mannen en 10 vrouwen). Behoudens de afgezonderde vrouwenafdeling, waar zich twee gedetineerden bevonden, was sprake van een volledige bezetting.

* In het rapport van 2011 wordt melding gemaakt van een *plan tot ingrijpende renovatie* van de Pointe Blanche gevangenis. Het plan bestaat uit drie fasen. De eerste fase heeft betrekking op de cellen, de toiletten en de douches. De tweede fase voorziet in de renovatie van de keuken en de derde fase ziet op de vertrekken van het personeel en de vrouwenafdeling. De renovatie zou achttien maanden in beslag nemen en eind 2012, begin 2013 moeten zijn afgerond. Tijdens dit bezoek kon echter worden vastgesteld dat de renovatie nog geen aanvang heeft genomen. Om renovatie mogelijk te maken zal eerst voor een aantal gedetineerden een alternatieve detentielocatie moeten worden gevonden. Een derde afdeling van het complex te Simpson Bay zal hiertoe in gebruik worden genomen (zie nader hieronder). Ons is thans vanuit verschillende hoeken verzekerd dat de renovatie in het voorjaar van 2013 daadwerkelijk van start zal gaan.

2.2.2 Detentieomstandigheden

* In het rapport van 2008 wordt aangegeven dat de inrichting een opgeruimde indruk maakte, alsmede dat in de praktijk per cel drie gedetineerden zijn geplaatst. Dat laatste behoeft geen bezwaar te zijn, mits dagelijks voldoende gelegenheid wordt geboden om buiten de cel te verblijven.

Tijdens dit bezoek maakte de inrichting opnieuw een redelijk opgeruimde indruk. Er is geen sprake van (zwerf)vuil in het cellencomplex of binnen en buiten het terrein. Bij de directeur en de commissie van toezicht bestaan zorgen over de staat van onderhoud in Pointe Blanche. Van de zijde van het Ministerie van Justitie werd gemeld dat met de renovatie in het vooruitzicht thans alleen nog noodzakelijke herstelwerkzaamheden plaatsvinden. Daags voor ons bezoek is de keuken van Pointe Blanche door de Inspectie voor de Volksgezondheid onderzocht. Naar verluidt had de inspectie scherpe kritiek op de bouwkundige staat van de inrichtingskeuken en heeft zij overwogen de keuken te sluiten. Tijdens ons bezoek bleken in reactie op de inspectie enkele eenvoudige reparaties te zijn verricht: zo was het plafond geverfd en bleek een lekkende kraan te zijn gerepareerd.

In Pointe Blanche zijn drie tot vier gedetineerden op één cel geplaatst. Volgens de commissie van toezicht zijn omwille van capaciteitsredenen in het verleden ook gedetineerden in de ziekenafdeling geplaatst. Daar vcrbleven tijdens ons laatste bezoek wel gedetineerden, maar niet om capaciteitsredenen. De gedetineerden krijgen twee keer per dag een uur de gelegenheid om te luchten. In 2008 betrof dit nog twee maal anderhalf uur. Derhalve is sprake van een teruggang van een uur luchten per dag. Ten opzichte van de situatie in 2008 is dit als achteruitgang te kenmerken mede omdat er ook een lichte toename van het aantal personen in een cel lijkt te zijn.

* Het rapport van 2008 gaf aan dat sprake was van een relatief ontspannen atmosfeer binnen de inrichting, waarbij aan gedetineerden gedurende de dag veel ruimte werd gelaten zich over de afdelingen te bewegen. Geen melding werd gemaakt van *geweld tussen gedetineerden onderling*.

Tijdens dit bezoek aan Pointe Blanche kon worden vastgesteld dat de sfeer in de inrichting gespannen en onrustig was. Er heerste onder de gedetineerden veel onvrede over de (hygiënische) omstandighe-

¹³ Het CPT bezocht de Pointe Blanche gevangenis voor het laatst in februari 2002. CPT/Inf (2002) 30, Netherlands Antilles, paragraaf 25-70. Dit rapport is te raadplegen via www.cpt.coe.int.

den in de inrichting. Enkele gedetineerden konden ons schurftachtige verwondingen en littekens tonen. Ook meldden zij maandelijks voorkomende roleringsproblematiek, hetgeen door de directeur werd tegengesproken. Voorts werd melding gemaakt van een sterke toename van geweld tussen gedetineerden onderling. Volgens verschillende berichten vinden dagelijks, bijna dagelijks maar zeker wekelijks (met behulp van steek- en snijwapens) vechtpartijen plaats. Daarbij zijn (nog) geen gedetineerden overleden, maar de commissie van toezicht meldde dat zeker één maal ziekenhuisopname noodzakelijk was geweest en laatstelijk de week voor ons bezoek vier gedetineerden met schrammen, kneuzingen en snijwonden in de ziekenboeg van Pointe Blanche verbleven.

Dit probleem vindt naar gemeld wordt voornamelijk zijn oorzaak in de detentie van rivaliserende bendes in de inrichting. Getracht wordt zo veel mogelijk de bendeleden van elkaar gescheiden vast te houden, onder meer door de geweldplegers of slachtoffers gedurende (enkele weken tot maanden) over te brengen naar het politiecomplex of Simpson Bay. Het aantal personen dat ten behoeve van hun eigen veiligheid moet worden afgezonderd is gestegen.

* Opmerking verdient in dit verband dat tijdens ons bezoek aan Pointe Blanche een vijftal gedetineerden ten behoeve van hun eigen veiligheid in één *strafcel* verbleven. Het behoeft geen betoog dat het structureel onderbrengen van gedetineerden in een strafcel – ongeacht de instemming van de betrokken gedetineerden – volstrekt onwenselijk is. De strafcel is bovendien bestemd noch geschikt voor het onderbrengen vijf gedetineerden.

Ook wordt de oplegging van geïndividualiseerde disciplinaire straffen hierdoor bemoeilijkt. Nemenswaardig in dit verband is dat de commissie van toezicht vanaf de laatste maanden geen beroepen tegen de oplegging van disciplinaire straffen te hebben ontvangen, hetgeen als zeer ongebruikelijk werd ervaren. De oorzaak is vermoedelijk gelegen in de collectieve sanctionering van een hele afdeling. Benadrukt moet worden dat het CPT collectieve bestraffing, dat wil zeggen bestraffing zonder individuele vaststelling van schuld of aansprakelijkheid, als absoluut onacceptabel beschouwt. Onder geen enkele omstandigheid is dergelijke bestraffing geoorloofd.

2.2.3 Regime

* In het rapport van 2008 werd inzake het *dagprogramma en activiteiten* melding gemaakt van verschillende vormen van (computergefaciliteerd) onderwijs, gegeven door docenten van buiten de inrichting. Ook was sprake van door gedetineerden verrichte arbeid in de keuken van het complex, een naaikamer en een auto-, las- en houtbewerkingswerkplaats. Voorts vonden schoonmaakwerkzaamheden en tuinonderhoud plaats. In 2010 werd ook gerapporteerd over een afzonderlijk jeugdprogramma, bestaande uit scholing, arbeid en sportactiviteiten.

Tijdens dit bezoek werd ons door de directeur van Pointe Blanche gemeld dat voor een kleine groep van vijf tot zeven gedetineerden arbeid in de vorm van tuinonderhoud beschikbaar is. Ook vinden er thans nog sportactiviteiten plaats, en is in elk geval in 2012 aan twee groepen van vijftien tot twintig gedetineerden zogeheten GED-onderwijs (General Education Development) gegeven, zo werd door de commissie van toezicht bevestigd. Jeugdigen draaien thans mee in reguliere dagprogramma. De arbeidsplaatsen in de keuken worden sinds een staking van gedetineerden vervuld door werknemers van buiten de inrichting. Samengevat wordt thans in Pointe Blanche vanwege het personeelstekort en gebrekkige financiële middelen aan zinvolle dagbesteding voor alle gedetineerden nauwelijks meer invulling gegeven, aldus ook de directeur en de commissie van toezicht. Opmerking verdient nog de gedetineerden in verband hiermee naar de rechter zijn gestapt en een kort geding aanhangig hebben gemaakt. Daarin zou zijn geoordeeld dat een dagprogramma weldegelijk moet worden aangeboden. Een dwangsom werd echter niet bepaald.

* Tijdens ons bezoek aan Pointe Blanche bleek van *differentiatie* tussen veroordeelden en onveroordeelden geen sprake te zijn. Voor de vier of vijf levenslang gestraften bestond volgens de directeur geen eigen afdeling of afzonderlijk programma. Hetzelfde geldt voor verslaafden en gedetineerden met psychiatrische problematiek. Vrouwen en jeugdigen waren wel op eigen, afgezonderde afde-

lingen gehuisvest. Zoals aangegeven bleek een vijftal gedetineerden voor hun eigen veiligheid in de strafcel te verblijven.

2.2.4 Personeel

* Het rapport uit 2008 vermeldt het *personeelstekort* in Pointe Blanche als een enorm probleem. Vastgesteld kon worden dat vanwege openstaande vacatures of langdurig ziekteverzuim niet meer dan 75% van de beoogde formatie personeelsleden daadwerkelijk was ingevuld. Vooral in de staf- en/of leidinggevende functies was het personeelsgebrek opvallend merkbaar. Van beleidsontwikkeling op het terrein van personeelszaken, gezondheidszorg, financiën, gedetineerdenzaken kwam weinig terecht.

Tijdens dit bezoek bleek de personele bezetting op management- en stafniveau nog steeds problematisch. Verschillende posities binnen het managementteam, bijvoorbeeld op het terrein van beveiliging of activiteiten, zouden intern zijn vervuld. Hoofden bedrijfsvoering en HRM ontbreken. De in 2012 aangestelde vervanger van dhr. Ricardo, dhr. Rohan, deelt als directeur uitdrukkelijk taken en verantwoordelijkheden aan het managementteam toe.¹⁴ De nieuw aangestelde directeur heeft weliswaar penitentiaire ervaring in Nederland, maar niet in een directiefunctie.

Ook ten aanzien van het beveiligingspersoneel is in de problematiek nauwelijks verandering gekomen. De directeur van Pointe Blanche gaf te kennen zeker dertig medewerkers tekort te komen. De inzet van zes in Pointe Blanche werkzame stagiairs uit de BAVPOL-opleiding waardeert de directeur positief. De vrees bestaat wel dat deze stagiairs mogelijk medisch zullen worden afgekeurd. Vermelding verdient op dit punt dat de uitbreiding van de werkzaamheden van het personeel uit Pointe Blanche naar het politiecellencomplex te Philipsburg en Simpson Bay niet gepaard is gegaan met uitbreiding van de formatie. Aldus is op verschillende niveaus sprake van een aanzienlijk tekort aan personeel.

* Over initiatieven die in het verleden zijn ontplooid teneinde het ook gedurende dit bezoek weer als zeer problematisch gemelde ziekteverzuim onder het personeel te verminderen, zoals de aanstelling van controleartsen, is tijdens dit bezoek niets vernomen.

2.2.5 Medische zorg

* De medische verzorging in Pointe Blanche is sinds 2008 onveranderd. Een arts is 24 uur per dag op afroep beschikbaar. De directeur gaf aan dat door deze arts snel op oproepen wordt gereageerd. Een keer per week komt de arts naar de inrichting om spreekuur te houden. Tijdens kantooruren zijn er in de regel één of twee verpleegkundigen aanwezig en zij zijn voor het overige op afroep beschikbaar. Voor noodgevallen kan een psycholoog van buiten de inrichting worden geconsulteerd. Op Sint Maarten is geen psychiater aanwezig. Overigens uitte tijdens dit bezoek de commissie van toezicht zorgen over de daadwerkelijke realisering van de medische zorg.

B) Simpson Bay

2.2.6 Inleidende opmerkingen

* In het rapport van 2011 werd geschreven dat het gebouw ten behoeve van opvang van vreemdelingen bij Simpson Bay vrijwel klaar was voor gebruik. Hoewel oorspronkelijk bedoeld voor de opvang van vreemdelingen, gaf de minister van Justitie in 2011 aan dat de faciliteit op korte termijn eerst gebruikt zou worden voor opvang van daartoe geselecteerde gedetineerden van Pointe Blanche. Aldus zou in Pointe Blanche ruimte vrijkomen voor de geplande renovatie.

¹⁴ Hoewel dit lastig te onderbouwen is, kunnen we ons niet onttrekken aan de indruk dat de nieuwe directeur ook gedetineerden verantwoordelijk acht voor de handhaving van de orde.

Tijdens dit bezoek kon worden vastgesteld dat de twee afdelingen van Simpson Bay thans in gebruik zijn als plaats voor vaste detentie van strafrechtelijk veroordeelden en voorlopig gehechten. De detentiecapaciteit is aldus permanent met circa 35 plaatsen aangevuld. Tijdens het bezoek waren alle plaatsen ook daadwerkelijk bezet. In verschillende gesprekken is ons aangegeven dat de detentiesituatie in Simpson Bay alleen als tijdelijk aanvaardbaar of reeds nu als onverantwoord moet worden beschouwd.

* Een derde afdeling in Simpson Bay staat sinds het gereedkomen van het complex leeg. Tijdens dit bezoek werd meegedeeld dat de afdeling zal worden omgebouwd tot cellencomplex met circa dertig plaatsen, zodat aldaar tijdelijk gedetineerden uit Pointe Blanche kunnen worden geplaatst. Aldus zal in Pointe Blanche ruimte vrijkomen voor de geplande renovatie. Het OM en het Ministerie van Justitie verzekerden duidelijke en harde afspraken te hebben gemaakt over de renovatiegerelateerde bestemming van deze afdeling. Gedurende ons bezoek viel op dat hang- en sluitwerk, verlichting en meubilair nog niet op de afdeling aanwezig waren. Een gelegenheid tot luchten leek op het eerste gezicht niet te realiseren. Om deze afdeling als detentiefaciliteit in gebruik te nemen moesten nog vele stappen worden genomen.

2.2.7 Detentieomstandigheden

* De thans in gebruik zijnde afdelingen van Simpson Bay bestaan elk uit een slaapzaal met stapelbedden en een ruimte waar de gedetineerden overdag gezamenlijk kunnen verblijven. In de verblijfsruimte waren geen stoelen aanwezig, maar enkel een tafel en een televisie. Aan iedere slaapzaal is een toiletruimte gekoppeld waarin meerdere douche- en toiletfaciliteiten zijn ondergebracht. Tijdens ons bezoek bleek in de toiletruimte op een van de afdelingen het licht niet te functioneren. Ook waren drie van de vier toiletten verstopt – volgens de aanwezige gedetineerden reeds een maand – hetgeen een penetrante stank met zich bracht. Naast deze slaapzaal bevat elke afdeling een cel geschikt voor het onderbrengen van twee tot drie gedetineerden. Tijdens het bezoek werden deze cellen gebruikt voor de al dan niet vrijwillige onderbrenging van gedetineerden die om veiligheidsredenen niet in Pointe Blanche kunnen verblijven. Deze cellen zijn voorzien van een eigen douche en toilet. Vastgesteld kon worden dat tijdens ons bezoek, dat overdag plaatsvond, de afdelingen kunstmatig werden verlicht. De toegang van natuurlijk licht, alsook de ventilatie is in Simpson Bay uiterst beperkt. Drie maal daags wordt vanuit Pointe Blanche voedsel afgeleverd.

* In verband met de *beveiliging* van het complex valt erop te wijzen dat enkel van de buitenkant van het complex camerabeelden beschikbaar zijn, terwijl in de cellen geen noodknoppen of belsysteem aanwezig is. Het complex is bovendien gelegen op enkele meters afstand van een openbare weg; ondanks aangebrachte raambedekking bestaat aldus de mogelijkheid tot uitwisseling van (kleine) goederen en berichten tussen gedetineerden en de vrije samenleving. Naar een gedetineerde aangaf vindt ook in Simpson Bay geweld plaats tussen gedetineerden onderling, zij het minder dan in Pointe Blanche.

2.2.9 Regime

* In Simpson Bay wordt geen *dagprogramma* uitgevoerd. Wel hebben de gedetineerden enkele televisies, een spelcomputer en een bijbel tot hun beschikking. Ook kon tijdens het bezoek worden vastgesteld dat een gedetineerde met behulp van zelfgemaakte gewichten sportactiviteiten verrichtte. Er waren geen spelletjes of stoelen beschikbaar. Overdag is het de in de slaapzalen ondergebrachte gedetineerden toegestaan de gezamenlijke ruimte te betreden. De gedetineerden krijgen voorts twee maal per dag een uur de gelegenheid om te luchten. De luchtplaats bevindt zich overigens inpandig in het complex en is door middel van schotten voor de ramen geheel van de buitenwereld afgesloten. Een dergelijke luchtplaats voldoet niet aan de normen die het CPT daaraan stelt, omdat van 'open air' geen sprake is.

* Tijdens het bezoek bleek van *differentiatie* tussen veroordeelden en onveroordeelden geen sprake te zijn. Naar wij vernamen verblijven in Simpson Bay enkel mannelijke veroordeelden met relatief lage vrijheidsstraffen en mannelijke voorlopige gehechten. Een gedetineerde gaf aan tot een

2.2.8 Personnel

2.2.10 Medische zorg

2.2.11 Conclusie penitentiaire inrichtingen

De belangrijkste bevindingen over wat sinds 2008 wel is gerealiseerd:

- De belangrijkste bevindingen over wat sinds 2008 niet is gerealiseerd:**

- 18

De detentiesituatie van gevangenen en (voorlopig) gehechten heeft zich sinds 2007 op Sint Maarten niet positief ontwikkeld. Op Pointe Blanche bestaan problemen op dezelfde terreinen als in 2007: bouwkundig, personeel, medisch en wat regime betreft is geen vooruitgang aangetroffen. Uitzondering hierop is het feit dat thans wordt voldaan aan de normen omtrent luchten. Gelet op de toename van onderling geweld in de inrichting is het de vraag of de veiligheid gedetineerden en personeel voldoende is gewaarborgd. Het complex te Simpson Bay voldoet niet aan de eisen voor detentie op strafrechtelijke titel.

2.4 Samengevat: de voornaamste conclusies op een rij

De volgende conclusies zijn moeilijk los van de CPT-rapportage en onze vorige rapporten te lezen. De voornaamste conclusies beperken zich tot vaststelling of een aanbeveling van het CPT ten opzichte van de CPT-rapportage in 2007 en/of de nulmeting in 2008 wel of niet is gerealiseerd.

2.4.1 Conclusie politicellen

Vergelijking van de huidige situatie met het CPT-rapport uit 2007 of een nadien verrichte nulmeting levert puntsgewijs de volgende bevindingen op.

De belangrijkste bevindingen over wat sinds 2007/2008 wel is gerealiseerd:

- de verblijfsduur van arrestanten in politiecellen is in ieder geval in formele zin nog slechts incidenteel te lang;
- de nieuwe vleugel van het politiecellencomplex is in gebruik en in hygiënisch opzicht goed op orde;
- het is gedetineerden toegestaan leesmateriaal op cel te hebben en bezoek te ontvangen;
- de norm van een uur per dag luchten en bewegen in de buitenlucht wordt gehaald;
- scheiding van jeugdigen en volwassenen is gerealiseerd;
- gedetineerden hebben toegang tot medische verzorging.

De belangrijkste bevindingen over wat sinds 2007/2008 niet is gerealiseerd:

- ook na 2007 hebben vreemdelingen, soms voor langere duur, in de politiecellen verbleven;
- het belsysteem functioneert, maar is bouwkundig niet in elke cel intact;
- de toegang tot een raadsman verloopt te vaak moeizaam;
- het ontbreekt aan de mogelijkheid zinvolle activiteiten te verrichten;
- er vindt geen medische intake van arrestanten plaats;
- het registratiesysteem ACTPOL is volledig buiten gebruik; andersoortige registratie is zeer elementair.

De detentieomstandigheden in het politiecellencomplex te Philipsburg zijn vooral dankzij de nieuwbouw sinds 2007 op verschillende onderdelen verbeterd. Dat geldt in het bijzonder voor de hygiëne en het luchten. De aanwijzing van cellen als huis van bewaring betekent niet dat alleen door die statuswijziging van de cel bezwaren tegen lang verblijf in Philipsburg vervallen. Het gaat in de kern slechts om een formaliteit zonder materiële betekenis. De regelmatige overbrenging naar de gevangenis ten einde deel te nemen aan activiteiten wordt immers niet of nauwelijks gerealiseerd. Er is geen duidelijkheid over de vraag welke cellen op welk moment de status van HvB hebben. Daar komt bij dat de afbakening van taken en bevoegdheden van bewaarders enerzijds en politieambtenaren anderzijds niet helder is.

2.4.2 Conclusie penitentiare inrichtingen

Vergelijking van de huidige situatie met de in 2008 verrichte nulmeting levert puntsgewijs de volgende bevindingen op.

De belangrijkste bevindingen over wat sinds 2008 wel is gerealiseerd:

- in Pointe Blanche wordt dagelijks de gelegenheid geboden ten minste een uur te luchten;
- Pointe Blanche maakt een betrekkelijk opgeruimde indruk, hoewel er wel werd geklaagd over de hygiënische situatie.

De belangrijkste bevindingen over wat sinds 2008 niet is gerealiseerd:

- ondanks de spreiding van gedetineerden over drie locaties is het geweld tussen gedetineerden onderling verergerd en vindt het thans dagelijks tot wekelijks plaats;
- op zowel management- als uitvoeringsniveau bestaat een aanzienlijk tekort aan gekwalificeerd personeel;
- differentiatie tussen veroordeelden en niet-veroordeelden vindt niet plaats;
- met de renovatie van Pointe Blanche is nog steeds geen aanvang genomen;
- de bezetting per cel in Pointe Blanche is toegenomen: plaatsing van vier personen per cel komt voor;
- de strafcel op Pointe Blanche is overbezet en wordt oneigenlijk ingezet;
- op het plaatsvinden van GED-onderwijs na is de situatie omtrent het dagprogramma in Pointe Blanche niet verbeterd;
- medische verzorging in Pointe Blanche is alleen op verplegingsniveau permanent aanwezig; arts of psycholoog zijn enkel op afroep beschikbaar;
- in Simpson Bay troffen wij per (slaap)zaal zestien gedetineerden; de bewegingsruimte is beperkt;
- het complex te Simpson Bay is wat betreft (natuurlijke) verlichting, ventilatie en sanitaire voorzieningen niet op orde;
- de luchtruimte in Simpson Bay is aanzienlijk onder de maat, verblijf daarin kan niet als luchten worden aangemerkt;
- zowel de interne als externe veiligheid in Simpson Bay is zodanig dat de term 'risicovol' kan worden gebruikt;
- in Simpson Bay wordt geen dagprogramma aangeboden en bestaat nauwelijks de gelegenheid tot het verrichten van activiteiten.

De detentiesituatie van gevangenen en (voorlopig) gehechten heeft zich sinds 2007 op Sint Maarten niet positief ontwikkeld. Op Pointe Blanche bestaan problemen op dezelfde terreinen als in 2007: bouwkundig, personeel, medisch en wat regime betreft is geen vooruitgang aangetroffen. Uitzondering hierop is het feit dat thans wordt voldaan aan de normen omtrent luchten. Gelet op de toename van onderling geweld in de inrichting is het de vraag of de veiligheid gedetineerden en personeel voldoende is gewaarborgd. Het complex te Simpson Bay voldoet niet aan de eisen voor detentie op strafrechtelijke titel.

2.4.3 Conclusie Turning Point

De conclusie over de verslavingszorg te Turning Point kan kort zijn, en positief. De materiële en hygiënische detentieomstandigheden zijn zeer goed op orde, het ruime complex is voorzien van allerlei gemakken en er hing een ontspannen sfeer. Er wordt voorzien in een programma. Voor zover er hier van vrijheidsbeneming sprake is, geschiedt deze onder zeer acceptabele omstandigheden.

Lijst van geïnterviewde personen

mw. S. Wescot-Williams MSc (minister-president Sint Maarten)
 mr. H. Plantijn (juridisch adviseur kabinet minister-president)
 mw. mr. I. Chitaroe (stafbureau Justitie)

mr. V. Jusia (hoofd juridische zaken Justitie)
mw. mr. S. Bahrami (beleidsmedewerker Justitie)
mr. A. Baly (beleidsmedewerker Justitie)

A. Rohan (directeur Pointe Blanche)

mw. dr. J. Arndell (hoofd Turning Point)

mr.drs. R.W.J. van Veen (voorzitter commissie van toezicht Pointe Blanche)
W.E. Manning (secretaris commissie van toezicht Pointe Blanche)

P. de Witte (korpchef Politie)
H. van Straten (staf Politie)

mr. T. Stein (wnd. Procureur-Generaal)
mr. H. Mos (hoofdofficier van Justitie)

Lijst van bezochte plaatsen van detentie

Philipsburg

Pointe Blanche
Simpson Bay

Turning Point